

Vlaams
Parlement

stuk **2081** (2012-2013) – Nr. 1
ingediend op 29 mei 2013 (2012-2013)

Voorstel van resolutie

van de dames Ann Brusseel en Annick De Ridder,
de heren Marnic De Meulemeester en Marc Vanden Bussche,
mevrouw Fientje Moerman en de heren Sas van Rouveroi
en Jean-Jacques De Gucht

betreffende het neutraliteitsprincipe
voor ambtenaren van de Vlaamse Gemeenschap,
het Vlaamse Gewest en de Vlaamse steden en gemeenten

TOELICHTING

Tijdens de vorige gemeentelijke legislatuur werd in de gemeenten Antwerpen en Gent voor de ambtenaren en bedienden in een loketfunctie een verbod ingevoerd op het dragen van levensbeschouwelijke symbolen. Dit verbod wordt gemotiveerd door het onpartijdigheidsbeginsel van ambtenaren en bedienden die de overheid vertegenwoordigen tegenover de burger. Recent hebben verschillende organisaties en vzw's, waaronder het Minderhedenforum, zich wekenlang ingezet om het verbod op het dragen van religieuze en levensbeschouwelijke tekens dat ambtenaren en bedienden van de stad Gent in de openbare dienstverlening vat, af te schaffen.

Met de oog op de afschaffing van dat verbod, mobiliseerden deze organisaties zoveel mogelijk medestanders om een zogeheten burgerinitiatief te ondersteunen waardoor ze het verbod op de agenda van de gemeenteraad zouden plaatsen. Op maandag 27 mei jl. sneuvelde het verbod. Zo bekomen religieuze drukkingsgroepen als specifiek onderdeel van het middenveld meer macht dan dat hen democratisch toekomt. Het misleidende aan deze strategie is dat niet-democratisch verkozen groepen hun eisen formuleren en hierbij pretenderen te spreken in naam van – bijvoorbeeld – 'geheel de moslingemeenschap'. Die zogenaamde 'woordvoerders' hebben een bepaalde agenda die echter niet iedereen deelt, noch ten goede komt, laat staan dat elke gelovige (weze het een moslim, een katholiek of iemand van een andere levensbeschouwelijke overtuiging) achter de eis staat om te allen tijde zijn of haar geloofsovertuiging kenbaar te moeten maken.

Volgens de tegenstanders van het verbod is het verbieden van het veruitwendigen van religieuze overtuigingen een blijk van onverdraagzaamheid. Integendeel, het verbod werd precies ingevoerd uit respect voor alle burgers en hun respectieve overtuigingen. De overheid dient immers uit eerbied voor de diversiteit aan meningen die de samenleving rijk is, zich steeds neutraal op te stellen. De indieners van dit voorstel willen beklemtonen dat het neutraliteitsprincipe geenszins als doelstelling heeft om levensbeschouwelijke uitingen en kenmerken te bannen uit de openbare ruimte of deze volledig terug te dringen tot de private sfeer (wat de tegenstanders van het verbod de voorstanders ervan verwijten). In de openbare dienstverlening vanwege de overheid is het echter onontbeerlijk dat tijdens de verlening van een openbare dienst door een (zorg)verstrekker bij de (zorg)ontvanger een vermoeden van partijdigheid onmogelijk gemaakt is. Men moet immers uitsluiten dat bij de vragende of behoevende partij het vermoeden ontstaat dat de verstrekker een specifiek religieus of levensbeschouwelijk normenstelsel uitdraagt dat zijn/haar beslissing of houding in de openbare dienstverlening ten aanzien van de burger beïnvloedt. Kortom, wie de overheid vertegenwoordigt, mag op dat moment zijn/haar religieuze of ideologische overtuiging niet kenbaar maken.

Dergelijke gebeurtenissen zoals ze zich in Gent voordoen, zorgen uiteraard voor een uitgesponnen debat over het al dan niet toestaan van de manifestatie en veruiterlijking van religieuze en ideologische overtuigingen in de publieke sfeer. Uit vele reacties in het publiek debat blijkt dat voor veel mensen de neutraliteit van de dienstverlening een belangrijk principe is.¹ Veel tegenstanders van het verbod verwijzen zonder al te veel voorafgaand onderzoek naar het Angelsaksisch model. Ten eerste kent het Verenigd Koninkrijk (VK) geen scheiding tussen Kerk en Staat zoals wij deze kennen. Ten tweede, wat zelden vermeld wordt, is het probleem dat in Groot-Brittannië door alle toegevingen in de naam van godsdienstvrijheid (althans een specifieke interpretatie ervan) de situatie uit de hand gelopen is. Er bestaan ondertussen circa 85 shariarechtbanken die officieel slechts een moreel gezag uitoefenen. Oorspronkelijk wou men in het VK vooral ingaan op de vraag om reli-

¹ Via een enquête op de website van de krant De Morgen (mei 2013) gaven maar liefst 72% van de respondenten aan een totaalverbod te wensen op het dragen van religieuze en levensbeschouwelijke symbolen. Een petitie die door onafhankelijken opgestart werd met de vraag de overheid en vooral de loketfunctie neutraal te houden, verzamelde ook meteen meer dan 5000 handtekeningen.

gieuze bemiddeling wettelijk mogelijk te maken voor commerciële kwesties, zoals disputeren over erfenissen.² Men beschouwde dit als een blijk van gastvrijheid en verdraagzaamheid. Maar ondertussen doen de ‘shariacouncils’ de facto uitspraken over huiselijk geweld en echtscheidingen, waarvoor ze oorspronkelijk niet bedoeld waren. Er wordt echter gevolg gegeven aan die uitspraken als betroffen het vonnissen van een burgerlijke rechtbank, ofschoon hun ‘morele regels’ strijdig zijn met de burgerlijke rechtspraak. Overigens worden de vrouwen die te kennen geven dat ze de burgerlijke rechtsprocedures willen volgen en de vonnissen van de shariarechtbanken in twijfel trekken, behoorlijk gemanipuleerd en geïntimideerd. Ze herleiden zo de rechten van vrouwen echter helemaal tot nul.

Het gevolg van dit toegeven aan eisen van religieuze groepen is dus een parallelle wetgeving, een democratische rechtstaat onwaardig. Onlangs bracht het BBC-programma Panorama hierover een onthutsende reportage.³ Om die reden heeft een onafhankelijk parlementslid, Baroness Cox (lid van het Hogerhuis) een wetsvoorstel ingediend om de slachtoffers van de shariarechtbanken een gelijke behandeling te garanderen.⁴ Voorts is er in het VK al jaren een burgerbeweging actief, ‘One Law for All’, die dezelfde doelstellingen nastreeft. Daar gaat het immers om: dat voor elke burger dezelfde wetten gelden, dat alle burgers door de overheid op identieke wijze bejegend worden, ongeacht hun geloofs-overtuiging. Tot zover het Angelsaksische model. Het is dus zeker niet zaligmakend. Het illustreert de situatie waarin men verzeild kan raken, wanneer men steeds een stapje verder gaat in het toegeven aan godsdienstige eisen. Zo komen verworven vrijheden en principes zoals zelfbeschikkingsrecht en de gelijkheid van man en vrouw op de helling te staan.

Ook ons land bevindt zich vandaag op een licht hellend vlak. Verschillende instanties worden geconfronteerd met de druk van religieuze woordvoerders. Directies van onderwijsinstellingen worden onder druk gezet om het dragen van de hoofddoek toe te staan, gebedsruimtes te creëren, zwemlessen en turnlessen niet te verplichten voor meisjes (in strijd met eindtermen!) en halalmaaltijden te serveren in de kantine. In verschillende publieke zwembaden wordt het gescheiden zwemmen ingericht, in Belgische ziekenhuizen worden maagdenvliezen hersteld en moslims kunnen het pleegouderschap van holebi’s weigeren. Wie deze eisen formuleert, beroept zich vaak op de godsdienstvrijheid zoals vermeld in de Grondwet (artikelen 19 en 20). Artikel 20 bakent de grenzen inzake ‘godsdienstvrijheid’ als volgt af: “behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd”. Dit laat nog veel ruimte voor conflict tussen een religieus systeem enerzijds en een waardenpatroon van de moderne westerse maatschappij anderzijds. Want bepaalde van de religieuze eisen houden geen misdrijf in, maar de meeste vallen echt niet te rijmen met wetten en regels die tot stand gekomen zijn om grondrechten en principes te waarborgen zoals de gelijkheid van man en vrouw. Dit laatste principe is eveneens verankerd in de Belgische Grondwet en we moeten erover waken dat het beter gerespecteerd wordt wanneer het door sociale druk van religieuze groepen dreigt ondermijnd te worden. Elke inwoner van ons land kan dan uiteraard zijn of haar geloof belijden binnen de wettelijke afspraken. Het is zeker dat een beter beschreven en consequente scheiding tussen ‘geloof’ en Staat de beste garantie biedt om burgers van diverse achtergrond te laten samenleven in een open samenleving waarin niet verschillen tussen mensen benadrukt worden, maar wat we gemeenschappelijk hebben:

² ‘The Muslim Arbitration Tribunal’ is opgericht in 2007 en de werking ervan valt onder de ‘Arbitration Act 1006’. Aangezien de ‘Muslim Arbitration Tribunal’ een wettelijk erkende bemiddelingsinstantie is, zijn de uitspraken ervan afdwingbaar. Door het bindend karakter van deze bemiddeling, kan het enkel toegepast worden indien beide partijen het eens zijn over de procedure en over de regels ervan. Daarom was het ook niet de bedoeling dat ze zich zouden uitspreken over familiekwesties zoals huiselijk geweld en echtscheiding.

³ De reportage van Panorama: http://www.bbc.co.uk/iplayer/episode/b01rxftj/Panorama_Secrets_of_Britains_Sharia_Councils/ <http://www.youtube.com/watch?v=UfgPcAhijac>.
De officiële website van de Shariarechtbanken: <http://www.shariahouncil.org/>.

⁴ Baroness Cox, Arbitration and Mediation Services (Equality) Bill, ingediend op 11 mei 2012.

universele waarden. Daarom is het noodzakelijk ondubbelzinnig te formuleren wat kan en wat niet kan in naam van een geloofsovertuiging.

Momenteel kan elke stad of gemeente in Vlaanderen zelf met een reglement op de prop-pen komen. Naargelang de coalitie is de neutraliteit van de overheid gegarandeerd of niet. Vlaanderen kan straks 308 verschillende reglementen tellen op het vlak van de dienstver-lening aan de burger. De neutraliteit van de overheid is echter geen aangelegenheid die aan willekeur van coalities kan onderworpen worden. We kunnen ons voor principiële kwesties niet achter de autonomie van de gemeentebesturen en hun leidende ambtenaren verschui-len. Die onontbeerlijke neutraliteit van de dienstverlening moet zich o.a. vertalen in de neutraliteit van het optreden van de afzonderlijke ambtenaren. Het is een belangrijk prin-cipe dat de lokale autonomie overstijgt. Men zou het kunnen vergelijken met een correcte toepassing van de taalwetgeving in ons land, ook daar zijn lokale besturen niet vrij hun eigen beleid uit te stippelen.

Daarom moet op overkoepelend niveau, zijnde het Vlaamse Gewest bevoegd voor Bestuurszaken, dringend de knoop over neutraliteit van de overheid doorgehakt worden, om duidelijkheid te verschaffen aan alle burgers en lokale besturen. Want dit heeft een diverse samenleving nodig om te kunnen slagen: ondubbelzinnige regels die voor iedereen gelden. Voor decreetgeving ter zake, zou de minister van Bestuurszaken zich kunnen base-ren op de deontologische code van de Vlaamse Gemeenschap, gepubliceerd op de web-site van het Departement Bestuurszaken.⁵ Hoewel vrij algemeen geformuleerd, biedt deze deontologische code wel enige duidelijkheid: “Het gelijkheidsprincipe vormt een centraal element in de opdracht van de Vlaamse administratie: klanten en leveranciers hebben het recht om in gelijke gevallen op dezelfde manier te worden behandeld. Daarom moeten personeelsleden: (...) steeds hun functie op een onbevangen en neutrale wijze uitoefenen, (...), ernaar streven om elke schijn van partijdigheid te voorkomen.” Dit laatste is inder-daad alleen te bereiken door het dragen van religieuze en levensbeschouwelijke symbolen niet toe te staan.

Ann BRUSSEEL

Annick DE RIDDER

Marnic DE MEULEMEESTER

Marc VANDEN BUSSCHE

Fientje MOERMAN

Sas VAN ROUVEROIJ

Jean-Jacques DE GUCHT

⁵ <http://www.bestuurszaken.be/principe-4-objectiviteit>.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

- gelet op:
 - 1° de bestaande regelgeving van bepaalde lokale besturen die het dragen van religieuze, levensbeschouwelijke en ideologische symbolen reeds verbiedt;
 - 2° de deontologische code van het Departement Bestuurszaken, waarin expliciet sprake is van de verplichting de openbare functie steeds op neutrale wijze uit te oefenen en ernaar te streven om elke schijn van partijdigheid te voorkomen;
- overwegende dat:
 - 1° de huidige regeling tot arbitraire interpretatie van de neutraliteit van de openbare functie leidt;
 - 2° de burgers krachtens het onpartijdigheidsbeginsel niet in het vermoeden mogen verkeren dat hun rechten en plichten bepaald of beïnvloed zullen worden, noch door hun eigen levensbeschouwelijke of religieuze affiniteit, noch door deze van de vertegenwoordiger van de overheid;
 - 3° elkeen die een taak van openbare dienstverlening vervult, de neutraliteit van de overheid weerspiegelt en er derhalve van afziet uiterlijke tekenen (accessoire of kledingstuk) van een geloofsovertuiging of levensbeschouwing te dragen tijdens de uitoefening van zijn of haar ambt;
- vraagt de Vlaamse Regering:
 - 1° de deontologische code van het Vlaams Departement Bestuurszaken aan te vullen teneinde ondubbelzinnig te stellen dat het voorkomen van een schijn van partijdigheid inhoudt dat religieuze, levensbeschouwelijke en ideologische symbolen niet zichtbaar mogen gedragen worden;
 - 2° de deontologische code die van kracht is voor ambtenaren van de Vlaamse Gemeenschap en van het Vlaamse Gewest toe te voegen aan de decreetgeving die de werking van lokale besturen regelt om zodoende ook de neutraliteit van de dienstverlening van de lokale besturen te garanderen.

Ann BRUSSEEL

Annick DE RIDDER

Marnic DE MEULEMEESTER

Marc VANDEN BUSSCHE

Fientje MOERMAN

Sas VAN ROUVEROIJ

Jean-Jacques DE GUCHT